

Izložba Između tri rata: književnost Osijeka i Slavonije od 1919. do 1991. godine

Mokriš Marendić, Svjetlana; Petković, Siniša

Source / Izvornik: **HKD Novosti, 2009, 1 - 3**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:206:882638>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[RGISKO - Repository of the City and University Library Osijek](#)

Broj 46, prosinac 2009. :: Iz knjižnica

Izložba Između tri rata: književnost Osijeka i Slavonije od 1919. do 1991. godine u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek

Izložba Između tri rata: književnost Osijeka i Slavonije od 1919. do 1991. godine peta je izložba u ciklusu 6x10=60: povijest književnosti Osijeka i Slavonije u 6(0) slika, tematski posvećenom razvoju pismenosti i književnom stvaralaštvu u Osijeku i Slavoniji od početaka do suvremenosti, a kojim Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek obilježava 60. obljetnicu svoga osnutka.

Izložba govori o vremenu od 1919. do 1991. godine, vremenu od Prvog svjetskog rata i raspada Austro-Ugarske Monarhije do Domovinskog rata, kada se Osijek nalazio u sastavu četiri državne zajednice: Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, odnosno od 1929. Kraljevine Jugoslavije, Nezavisne Države Hrvatske, socijalističke Jugoslavije te Republike Hrvatske. Ovaj dug i politički buran vremenski period, koji su učestala ratna zbivanja trajno obilježila, za Osijek pa tako i Slavoniju u gospodarskom smislu znači doba neprestana zaostajanja.

U monarhističkoj Jugoslaviji kulturne ustanove u Osijeku djeluju pod stalnom represijom. Za vrijeme Drugog svjetskog rata kulturni je život u sjeni ratnih zbivanja. Nakon Drugog svjetskog rata Hrvatsko narodno kazalište i Gradski muzej – Muzej Slavonije nastavljaju kontinuitet svoga djelovanja. Godine 1958. Dječje kazalište „Ognjen Prica“ dobiva profesionalni status. U Osijeku je djelovao i Minitatar, kao treća profesionalna kazališna ustanova. Gradska knjižnica Osijek osnovana je 1949. godine. Osnivanjem Sveučilišta u Osijeku 1975. godine Gradska knjižnica Osijek proširuje svoju djelatnost i preuzima funkcije i zadatke središnje sveučilišne knjižnice. Galerija likovnih umjetnosti osnovana je 1954., a Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture 1962. godine.

Književnici Osijeka i Slavonije uklopili su se u književnu tradiciju između dva svjetska rata koju s jedne strane obilježava artistski model i kontinuiranje modernističkih obrazaca pisanja, a s druge socrealistički književni koncept koji promovira utilitarnu, književno-prosvjetiteljsku funkciju književnosti. U razdoblju između dva svjetska rata književni Osijek ishodio je iz nacionalnih udruga, periodike i nakladništva s osloncem na Hrvatsko narodno kazalište, na Almanah mladih literata Đačkog prosvjetnog društva Prosvjeta. Biblioteka i suradnički krug Hrvatskog lista (1920. - 1945.), profiliranog književnošću, okupljao je i generirao najveći broj hrvatskih pisaca.

Stvaranjem Nezavisne Države Hrvatske pisci i književni život nalazili su svoj poticajni medij u Hrvatskom listu i njegovoj knjižnici, a svoj kreativni prostor u osječkom Pododboru Matice hrvatske i mjesečniku Hrvatski sjever, književnoj i prosvjetnoj reviji kojoj je Pododbor izdavač (1944.).

Slavonski književnici sudjeluju i u književnim strujanjima nakon Drugog svjetskog rata koje osobito snažno obilježavaju stavovi Miroslava Krleže o tome da književni rad treba biti odraz književnika prema književnosti i jeziku, slom hrvatskog proljeća i prestanak izlaženja časopisa Kolo, Kritika i Hrvatski tjednik te ukinuće Matice hrvatske. Radovi slavonskih književnika pojavljuju se i u najznačajnijim književnim časopisima ovoga razdoblja Krugu, Razlogu, Quorumu i dr. Među književnim časopisima koji u ovome razdoblju izlaze u Osijeku ističu se: Slavonija danas: list za kulturna i društvena pitanja (1954. - 1955.), Mi – prvi pravi književni periodik (1955.), Revija (1961. - 1990.) koja se nastavlja kao Književna revija (1991. -) i prvi je osječki časopis koji je prestao biti regionalan, a postao stabilan, izlaženjem uredan i autoritativan nositelj književnog stvaralaštva u Osijeku te Rijek (1979. - 1991.) prvi studentski „časopis za književnost i kulturu studenata Pedagoškog fakulteta u Osijeku“.

Žanrovsko područje u kojem su Slavonija i Osijek najviše obogatili hrvatsku književnost ovoga razdoblja jest poezija. Kod najvećih pjesnika iz Slavonije, elementarna snaga zemlje skladno je dopunjena urbanim iskustvom i duhovnom nadgradnjom koja se otrgnula od sela i polja. Među pjesnicima ističu se: Dobriša Cesarić, Dragutin Tadijanović, Slavko Batušić, Vladimir Kovačić, Miroslav Slavko Mađer, Zlatko Tomičić, Boro Pavlović, Branimir Bošnjak, Zvonko Maković, Dubravka Oraić-Tolić, Delimir Rešicki, Goran Rem, Miroslav Mićanović, Krešimir Bagić, Lana Derkač, Božica Zoko, Tvrtko Vuković i drugi.

Prozna dostignuća u Slavoniji i Osijeku ostavila su u razdoblju između tri rata znatnog traga. Mnogi su prozaisti, opisujući ritam svoga vremena, pokazali oblike građanske i srednjoeuropske kulture. Svojim tekstovima i oblicima duhovne nadogradnje, oni uspješno nadvladavaju „palanački mentalitet“. Mirko Jirsak, Josip Kosor, Slavko Batušić, Mato Hanžeković, Josip Horvat, Matko Peić, Dubravko Jelčić, Stjepan Čuić, Drago Kekanović, Pavao Pavličić istaknuti su prozaisti ovoga razdoblja.

Osijek i Slavonija dali su i lektirne klasike literature namijenjene najmlađima i čitateljima tinejdžerskog uzrasta. U ovome razdoblju svoj rad nastavljaju: Ivana Brlić-Mažuranić i Jagoda Truhelka, a nakon Drugog svjetskog rata javljaju se Zlata Kolarić-Kišur, Grigor Vitez, Stjepan Jakševac, Branko Hribar, Anto Gardaš i Stjepan Tomaš.

Padom Berlinskog zida 1989. godine srednja Europa zakoračila je u novi politički i gospodarski život. Nakon smrti utemeljitelja socijalističke Jugoslavije, maršala Josipa Broza Tita 1980. godine, počeo je njezin polagani raspad. Hrvatska vlada proglasila je razdruživanje od Jugoslavije 25. lipnja 1991. kada su Osijek i Slavonija bili na pragu

slobode, u njih su uperene topovske cijevi i... sve je bilo jasno... nova razaranja bila su na pomolu... Osijek i Slavonija bili su na pragu rata tijekom kojega je književnost također pronašla svoj put. Put o kojemu će biti govora u završnoj izložbi ciklusa 6x10=60: povijest književnosti Osijeka i Slavonije u 6(0) slika, naslovljenoj Suvremenici: književnost Osijeka i Slavonije od Domovinskog rata do danas.

S. Mokriš Marendić
marendic@gskos.hr

S. Petković
spetkovic@gskos.hr